

***Religionsdialog för fred Martin Luther King-dagen, Måndag 20/1,
kl 18, Maria församlingssal, Södra Storgatan 20.***

Vi firar Martin Luther King-dagen i fredens tecken med föredrag och musik. En kväll kring religionsdialogens betydelse för fred. Medverkande Helsingborgs mångreligiösa grupp, barnkörer från Maria församling. Arrangörer: Kristna freds, Svenska kyrkan och Sensus.

Nu ska jag berätta om det mest omskakande som hänt mig.

När jag säger så vill jag att ni ska veta att jag har den största ödmjukhet och respekt för alla de människor, kvinnor och barn i första hand, som verkligen har varit med om det värsta, alltså om krig, väpnade konflikter, förföljelser o s v.

– Det som skakade om mig i grunden var inte när jag var på studiebesök i Washington och sakta, i den vackra kvällsbrisen och med de japanska körsträdens blommor i vinden, gick längs muren som är fylld av Martin Luther King-citat. Hundratals av Kings pregnanta inspirerande förpliktigande tydliga oneliners inhuggna på en mur av granit.

Där gick vi tillsammans med tusentals människor av olika bakgrund, etnicitet, hudfärg, kultur och religion och ideologisk hållning från hela världen, och läste, berördes, memorerade och uppbyggdes.

Alla kända citat fanns med utom ett, från 1963.

– Det behövs inte, det är redan så inhugget i mänsklighetens medvetande, berättade guiden.

Och jag håller med henne, för alla drömmer vi om frihet (för våra barn).

Det som däremot skakade om mig i grunden var de olika saker som jag och min familj fick vara med om åren 2003-2005, då vi bodde och arbetade i England, i hamnstaden Liverpool. Staden som i långa tider ingick i lukrativ slavhandel och bomullstrading, och som ett tecken på sin ånger var den enda som tackade ja till erbjudandet att härbärgera Storbritanniens slavmuseum.

Vi kom dit på ett tvåårigt kontrakt för Svenska kyrkan, och skulle leda den svenska brokiga församlingen där, bland sjöfolk, permanentboende svenskar, svenska studenter på något av de 11 universiteten, lastbilschaufförer, au pairer och turister, och makalösa fotbollsfantaster!

Det var två helt underbara år – vi levde mitt i England, barnen gick i engelsk skola, hade skoluniform, och den minste kortbyxor året om, talade engelska i skolan, och vi blev i vissa avseenden en del av det engelska samhället, kulturen. Vi åt engelskt i den röda Chesterfieldsoffan, såg på engelsk tv, hade en högerstyrd bil, och körde på vänster sida.

Och vi kallade vår lägenhet på 138 Park Lane L1, för vårt hem. Och blev som familj väldigt konsoliderad – hänvisad till oss själva – på gott och ont!

Det som skakade om mig under dessa två år – och som flyttade min inre livskompass, och fick mig att förstå mitt tidigare liv, och yrkesliv på ett nytt sätt, var att för första gången i mitt liv vara i minoritet, att utgöra en minoritetsgrupp.

Hittills hade jag bott i ett land, Sverige, där jag tillhört majoriteten, arbetat i en majoritetskyrka, talat det största språket, det officiella, – ja på flera sätt hört till det självklara, och varit en av de privilegierade. Och nu blev det tvärtom, även om jag delvis fortfarande var ekonomiskt privilegierad:

- Mitt i den engelska kulturen var vår familj i minoritet, talade ett språk som ingen förstod, och jobbade i en kyrka som ingen hade hört talas om, men vars namn förde tanken till Tyskland, Luther och en svensk kung. Och bodde dessutom i den lägenhet som var sammanbyggd med kyrkan och församlingshemmet. Så udda!

Ordet *minoritet* kan ibland uppfattas som exklusivt, men det handlar ju om att inte vara som andra, och med det följer att internalisera omgivningens bedömning och att därför uppleva sig

ensam, ofta missförstådd och också onormal, fel. Konturen framstår ju tydligare för en person i minoritet än i majoritet.

Dessa två år i Liverpool var såklart en oerhört viktig existentiell erfarenhet – och inget som någon kan läsa sig till, eller se om på film. Även om både böcker och film kan öka empatin och inkänningen, för att förstå andra kulturer, och hjälpa en människa att bygga på sin världsidentitet.

I Liverpool, som minoritetskyrka, samverkade vi med den allestädes närvarande anglikanska kyrkan – men upplevde oss väl alltid som litet osynliga, på marginalen. Katedralens positiva (glättiga) volontärer kom med textfyllda affischer om sin verksamhet och bad oss sätta upp dem på vår lilla glest fyllda anslagstavla av gammeldags eke. Kommunens representanter kom i delegationskostym för att titta på vårt historiskt intressanta kyrkorum och frågade om vi ville vara med i en broschyr om sevärdheter, National Heritage. Och från bilen med bilateralt nedfällda tonade rutor ropade de till oss: You are so exotic, Mr Lillo!

Annat var det med den mångreligiösa gruppen. Vi åt tillsammans, vi hade stora fester, konstutställningar – där det visserligen kändes som de andra religiösa representanternas tro och kultur var mer intakta och lättare kunde uttryckas i dans och musik, än vår

svenskkyrkliga tradition. Våra barn stod ibland frågande inför de andra som naturligare verkade vara ett med sin religiösa utövning, etnicitet och kultur.

Att vara i minoritet och träffa andra som är i minoritet är alldeles speciellt – något helt annat än att som representant för majoriteten träffa minoriteter. Denna fantastiska minoritetskänsla tog jag med mig hem till Sverige och bestämde mig för att försöka behålla minoritetsperspektivet när jag 2005 återvände till Sverige och den stora Svenska kyrkan.

Ungefär 10 år efter den här omskakande 2-års perioden 2003-2005, hände det igen. Jag kastades ut – denna gång inte tillsammans med min familj utan helt själv, från trygga skåneland till Göteborg, till Biskopsgården, Länsmansgården, Brämaregården, Tolered och Kyrkbyn i Lundby stora församling på halvön Hisingen. Med sk skjutningar, oro i förortslivet och en stor hängivenhet i närsamhället.

Jag talade en dialekt som stack ut för att uttrycka det milt. Jag kände ingen från tidigare – och jag var satt att leda församlingen med flera distrikt och massor av anställda och kompetenta verksamheter, tv-inspelningar och kompositörer och samverkan med kommunens socialförvaltning, polisen och studieförbund.

I drygt 4 år bodde jag själv och arbetade i underbara Göteborg. Redan efter några veckor såg jag till att väljas in i den mångreligiösa styrgruppen – och här träffade jag regelbundet troende människor från alla världsreligioner. Vi hade studiebesök, kurser, föredrag, bjöd in forskare, dansade, åt och samarbetade för att förstå varandra bättre. Vi ägnade oss aldrig åt religionssynkretism – alltså att blanda samman våra olika religioners trosföreställningar. Eller att ägna tid åt att hitta minsta gemensamma nämnaren, precis som om religionernas föreställningsvärd var en ekvation som ska lösas ut.

Vi jobbade istället för att hålla samman staden, bidra till stadens goda gemenskap, att alla skulle känna sig hemma, bli respekterade, ta ansvar, för att alla skulle kunna utveckla fredsförebyggande identiteter och vara med i sådana verksamheter. Underbara år.

De här två biografiska bilderna från mitt liv, erfarenheterna från hamnstäderna Liverpool och Göteborg, delar jag säkert med många människor här i Helsingborg, även om städernas namn är andra, och tiderna varierar.

Jag tror att just erfarenhet av att vara ensam som grupp eller individ och utanför behöver tas tillvara, och tas med i arbetet för att bygga fred.

Förr var det ju så att man i västvärlden talade om det s k Rättfärdiga kriget. Begreppet kan kännas motsägelsefullt – men orsaken till att begreppet kom in i historien var att man var överens om att krig var fel – men förekomsten av krig behövde förklaras och regler behövde ställas upp för när krig var rimligt, även om det inte var önskvärt.

Så kan man tolka framväxten av det s k Rättfärdiga kriget, som framför allt bestod av tankekomplexet att krig är rimligt när man:

- Samtidigt försöker begränsa våldet genom att det ska vara självförsvar och inte anfall.
- Har rätt avsikt, alltså för att återställa ett tidigare bättre tillstånd.
- Påbörjar kriget med rätt påkallan, alltså att en utsedd regering påkallar krigshandlingar.
- Säkerställer immunitet för civila.
- Tillser att det råder proportionalitet mellan det våld man använder och det man utsätts för.
- Och att alla andra metoder är prövade – alltså: *Krig får bara vara sista utvägen.*

Det Rättfärdiga kriget enligt de här kraven är egentligen inte längre möjligt – för hur skiljer man i vår tid egentligen på försvar och anfall när propagandakrigsföring och hackerattacker kombineras

med vapenstrider, och från vilken tidpunkt ska referenspunkten, alltså det s k tidigare tillståndet dateras, och hur kan man veta att det går att återställa historien.

Dessutom sedan kärnvapen och moderna vapen och stridssystem kom in på arenan äger ju inte krig rum i skyttegravar med soldat mot soldat mot varandra. Det finns inget *Ingenmansland* längre.

Krigshandlingar och etniska rensningar slår nuförtiden mest mot civilbefolkning, exakt så är det sedan 1945. På kontinent efter kontinent – även i Europa. Alltså ingen immunitet för civila – och att tala om proportionalitet när allt fler stater har utvecklade massförstörelsevapen är rätt svårt, och kravet kräver det omöjliga, nämligen ett samförstånd om vad proportionalitet innebär i en diskurs som använder formuleringar som att man måste *slå tillbaka innan man blir slagen*. Hörde ni: tillbaka...innan.

Så därför kan kanske världshistorien delas in i tre faser:

Först den grundläggande medfödda och i så många kulturer framväxande övertygelsen att våld och krig är fel (och kontraproduktiva och väldigt kostsamma)

Därefter århundraden av Det rättfärdiga kriget – även om det inte alltid har definierats exakt så som jag listade ovan eller med detta begrepp.

Och slutligen den tredje fasen, icke-våldsmodellen – att vägen till fred är fred.

Nu vill jag knyta samman trådarna genom att använda ett begrepp som freds- och konfliktforskaren Wilhelm Agrell använder i sin bok *Från början för sent*, från 1994.

Agrell talar om ”sprickzoner” som på olika sätt och med olika medel och uttryck på riktigt eller fiktivt skapas i historien, mellan folk och stater, mellan folkslag, mellan hudfärger, inom grupper och mellan olika geografiska områden. Och att genom det här sker ett särskiljande, en orättvis fördelning, ett förringande, ett skuldbeläggande eller en stigmatisering eller så blir någon eller några mer än andra och på andras bekostnad upphöjda, skyddade, utvalda, värdefulla. Dessa sprickzoner finns kvar i historien, och kan ge upphov till eller användas av krafter och naiva strömningar drivna av det farligaste som finns, nationalism, populism eller intolerans, på ett sätt som leder till krigshandlingar, förr eller senare, var så säker!

Det finns självklart inga enkla lösningar för att motverka att sådana sprickzoner skapas – men om det är så att kraven på det Rättfärdiga kriget inte längre kan uppfyllas, kanske det är så att vartenda litet strävande och barnsång (som här ikväll) för att motverka att sådana sprickzoner uppstår bidrar till en värld med fred i framtiden.

För en rättvis fred kräver en rättvis värld – en värld som är i harmoni. Och kanske är det så att mångreligiösa grupper, som i Liverpool, Göteborg och här i Helsingborg liksom andra mötesplatser där olika minoriteter samarbetar för samhällets bästa bara genom att vara till, minskar risken för att sprickzoner uppkommer och uppmuntras. I det lilla som i det stora. Varje sång, även fredens, börjar med en ton. Att någon ”tänder ett ljus” som barnkören sjöng här ikväll i sången om Hopp – Kärlek – Världen.

Kristian